

Jméno: Mgr. Markéta Markgraf Hossingerová

Školitelka: prof. Ing. arch. Irena Šestáková

Ústav nauky o budovách, FA ČVUT

ARCHITEKTURA VŠEM

Východiska a motivace k výzkumné činnosti

Výzkum navazuje na stávající aktivity FA v oblasti primárního a sekundárního vzdělávání, přičemž se jedná především o dlouhodobou činnost Kristýny Staré a její databázi Architekti ve škole a iniciativu Architektura dětem, kterou zaštiťuje přímo FA a jejímž hlavním výstupem je již třetí ročník konference orientované na zpřístupnění teoretických znalostí i praktických dovedností v oblastech architektury i urbanismu dětem a mládeži.

Z profesního hlediska přináším pohled učitele s praxí, což je z hlediska účelnosti jistě výhoda. Na druhou stranu jsem si vědoma handicapu, který plyne z absence strukturovaného a garantovaného vzdělání v architektuře.

S tématem mě pojí i osobní zájem a přesvědčení o potřebnosti cílené a soustavné snahy o pěstování vztahu k místu, kde žijí, a to od nejútlejšího věku. Je to základem pro tvorbu kvalitního vystavěného (životního) prostředí. Přitom nejde o nic menšího, než naše domovy. Tématu se dlouhodobě věnuji v rámci své profese, a to didaktickými aktivitami pro podporu výchovy ke vztahu ke kulturně historickému dědictví

Dosavadní činnost v rámci přípravy výzkumu

- **analýza Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání**

JEŘÁBEK, Jaroslav, TUPÝ, Jan a kolektiv. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: MŠMT, 2017.

Analýza RVP potvrzuje možnost začlenění témat vystavěného prostředí do všech vzdělávacích oblastí, případně lze tuto problematiku spojit s průřezovými tématy, zejména výchovou demokratického občana a environmentální výchovou. Byť se přímo slova „architektura“ nebo „urbanismus“ v RVP nevyskytují, dokumentem definované výstupy a učivo jsou natolik obecné, že záleží na škole (ŠVP) a pak především na konkrétním učiteli, zda-li a v jakých souvislostech učivo žákům nabídne k poznání. Základní kurikulární dokument tak neposkytuje oporu, ale v zásadě neznámá ani překážku v uplatnění témat arch. a urb. do výuky.

- **rešerše a studium literatury a relevantních dokumentů**

HÁBLOVÁ, Anna Beata. Města zdí. Život a smrt obchodních center. Praha: Dokořán, 2017. ISBN 978-80-7363-861-0.

KRATOCHVÍL, Petr. Městský veřejný prostor. Praha: Zlatý řez, 2015. ISBN 978-80-88033-00-4.

KOSTROŇ, Lubomír. Psychologie architektury. Praha: Grada, 2011. 978-80-247-2926-8.

RASMUSSEN, Steen Eiler. Jak vnímat architekturu. Praha: Academia, 2016. ISBN 978-80-200-2616-3.

SPALOVÁ, Barbora, UMLAUF, Václav a kol., Ruprechtice: veřejný prostor podle mentálních map. Praha: Karolinum, 2017. ISBN 978-80-246-3504-0.

STARÁ, Kristýna, ŘÍHOVÁ, Jolana, KLÍMA Petr a SIVÁK Marek, 2014. *Memorandum Architektura ve vzdělávání [online]. Plzeň, 2014, Dostupné z: <http://www.architektiveskole.cz/architektura-ve-vzdelavani>.*

Z filosoficko-pedagogického hlediska se jedná o problematiku hluboce environmentální, neboť životní prostředí, které obýváme, je z podstatné části právě to vystavené. V architektuře a urbanismu se setkává příroda s kulturou. Na společenské úrovni sídla a domy do jisté míry společnost organizují. A do třetice z osobního hlediska každý vnímá některá místa jako příjemná a jiná jako odpudivá. V tom smyslu by pak zařazení témat z oblasti vystaveného prostředí do výuky mělo směřovat k budování pozitivního vztahu ke svému místu, k jeho zodpovědnému, ve smyslu trvale udržitelného rozvoje, obhospodařování k oboustrannému prospěchu.

- **řešerše a studium dosavadního výzkumu**

JIROVSKÝ, Martin. *Jak vnímat estetiku měst, vesnic a krajiny. Disertační práce. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2006.*

PRAŽANOVÁ, Markéta. *Tlak na zkvalitnění výuky architektury a její postavení v rámci výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol. Rigorózní práce. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, České Budějovice, 2011.*

STARÁ, Kristýna. *Rozvíjení vztahu ke krajině a možnosti primárního vzdělávání. Disertační práce. Praha: České vysoké učení technické, 2019.*

VRBOVÁ, Kateřina. *Výuka urbanistických regionálních témat (v kontextu ZŠ-pohledem územního plánovače) pro posílení povědomí a aktivní účasti veřejnosti v územním plánování. Disertační práce. České vysoké učení technické v Praze. Fakulta architektury. Praha, 2013.*

Klíčovými překážkami, bránícími v začleňování témat arch. a urb. do výuky, jsou zejména tyto: a) pedagogové se necítí být kompetentní pro zprostředkování témat, a to z hlediska teoretické znalosti, b) zároveň jim chybí praktická metodická podpora pro vzdělávání v oblasti vystaveného prostředí. Spolupráce pedagogů a architektů se jeví jako naprosto nezbytná.

- **grant SGS: dotazníkové šetření mezi pedagogy**

Myšlenka dotazníkového šetření vycházela ze zájmu o názory a potřeby pedagogů. Co považují stávající učitelé na architekturu a urbanismus za zajímavé? Za užitečné? Co by se o tématech oni sami rádi dozvěděli? A jakou formou? Jak je samotné pro architekturu a urbanismus nadchnout?

Při koncipování tohoto šetření vykrystalizovala idea vzdělávacího on-line časopisu, který by se stal nástrojem trvalého dialogu dvou profesních skupin – architektů a pedagogů. Tento koncept je ve fázi přípravy prvního čísla.

Pilíř - časopis o krajině, městech a domech”

- **čtvrtletník (3 x ve školním roce a 1 prázdninové číslo)**
- **cílovou skupinou jsou učitelé a jejich žáci, lidé věnující se dětem v rámci mimoškolní činnosti a všichni zájemci o účelné vzdělávání**
- **distribuce na základě databáze odběratelů, mailem**
- **součástí prvního čísla bude dotazník, pomocí něhož umožníme dotazovaným učitelům spolupodílet se na tvorbě obsahu časopisu**
- **plánované vydání prvního čísla: březen 2020**

Cíle

- zvyšovat vnímavost k vystavěnému prostředí a přispět k lepší orientaci v něm
- pěstovat vědomí, že naše okolní vystavěné prostředí můžeme do určité míry ovlivňovat a ono pak zpětně ovlivňuje zase nás
- motivovat k spoluúčasti na tvorbě smysluplného a udržitelného okolního vystavěného prostředí i vlastních domovů
- učit vidět za stavbou nejen materiál a tvar, ale i práci a úsilí, výsledek mnoha debat, vizi širšího okolí
- vést k odpovědnému vztahu, ve smyslu trvale udržitelného rozvoje, ke krajině i lidským sídlům

Část popularizačně naučná a informativní

V první části se obrací architekti směrem k učitelům. Jedná se o prostor, v němž je možné zpřehlednit různé situace v architektuře učitelům a motivovat je k dalšímu sebevzdělávání. Neméně jim také poskytovat praktické návody, jak společně se svými žáky zlepšovat prostředí školy, školní zahrady nebo i širšího okolí.

Část didaktická

V následující části zpracovávají téma z oblasti vystavěného prostředí učitelé různých aprobací. Nabízejí tak možnosti, jak je možné zařazením informací o architektuře a urbanismu v různé míře zpestřit výuku obsahově i metodicky. Didaktické tipy, náměty i hotové aktivity podpoří příklady dobré praxe.

Konkretizace výzkumu – identifikace a analýza problému

Architektura 20. století a její potenciál/možnosti při výuce moderních dějin

Na základě výše zmíněných širších souvislostí dochází i konkretizaci tématu mé dizertační práce, a to s ohledem na vazbu na FA ČVUT, zároveň však také ve vztahu k mé profesi a možnosti dalšího uplatnění/využití.

Výzkum zaměřím na vzdělávací oblast, pro níž jsem aprobovaná a to Člověk a společnost, která zahrnuje obory dějepis a občanskou výchovu. Ostatně jsou to právě tyto předměty, v nichž se dosud nejčastěji žáci měli možnost s architekturou setkat, a to, nejtýpističtěji, prostřednictvím zprostředkování zážitku a znalosti historických slohů. Rozpoznání architektonických slohů se v rámci dějepisu řadí ke standardu a jejich prostřednictvím se z jistého úhlu ilustruje daná doba.

Zatímco historické velké slohy, trvající i staletí, jsou prezentované jako součást kulturně historické identity, architektonická stylová pestrost rychle se měnícího 20. století zůstává opomíjena. Jako by se od doby vzniku republiky nepostavilo nic (nebo nic, co by za něco stálo).

Výchozí problém:

Ve výuce moderních dějin je opomíjena, a to i v kulturním přehledu dané doby, architektura.

Výzkumné otázky:

- Z jakých možných důvodů je vývoj architektury 20. století ve výuce přehlížen?
- Je situace podobná / odlišná v zahraničí?

- Jaké povědomí mají učitelé dějepisu o architektuře 20. století?

Metodika:

- Analýza učebnic
- Analýza webových stránek s didaktickými materiály
- Rozhovory s učiteli
- Stanovení hypotézy